

โรคทริคิโนซิส (Trichinosis)

โรคทริคิโนซิส เป็นโรคพยาธิในสัตว์ที่ติดต่อถึงคน (Zoonosis) โดยการบริโภคเนื้อสัตว์ (ที่มีตัวอ่อนของพยาธิ)ดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ ในประเทศไทยพบว่า ได้มีการระบาดครั้งแรกที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อปี พ.ศ. 2505 จากนั้นก็พบว่าโรคนี้เกิดขึ้นทุกปี ส่วนมากเกิดจากการบริโภคเนื้อหมู ชาวเขา หมูป่า หมูบ้านที่เลี้ยงปล่อย และเคยพบผู้ป่วยจากการบริโภคเนื้อหมี หม่าใน กระรอกป่า ตะกวดและเต่าบก อาการที่สำคัญในคน ได้แก่ ปวดกล้ามเนื้อ หนังตาบวม ตาแดงอักเสบ มีไข้ หนาวสั่น อ่อนเพลียมาก ผู้ป่วยมักป่วยอยู่นานหลายเดือนหรืออาจรุนแรงจนเสียชีวิตได้

ปี พ.ศ. 2557 (ค.ศ. 2014) สำนักระบาดวิทยา ได้รับรายงานผู้ป่วยโรคทริคิโนซิส 30 ราย ไม่มีผู้เสียชีวิต อัตราป่วย 0.05 ต่อประชากรแสนคน สูงกว่าปีที่แล้วร้อยละ 63.33 (19 ราย) (รูปที่ 1) ผู้ป่วยทั้งหมดได้รับรายงานจากจังหวัดลำปาง 30 ราย จังหวัดเดียว อัตราป่วย เท่ากับ 3.98 ต่อประชากรแสนคน (รูปที่ 2) กลุ่มอายุที่มีอัตราป่วยสูงสุด ได้แก่ กลุ่มอายุ 35 - 44 ปี อัตราป่วย 0.12 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 25 - 34 ปี (0.06) และ 15 - 24 ปี (0.05) เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลชุมชน ร้อยละ 90 โรงพยาบาลศูนย์ (10%) อาชีพที่มีจำนวนผู้ป่วยสูงสุด คือ เกษตรกรรม ร้อยละ 76.67 งานบ้าน (10%) ค้าขาย (6.67%) ผู้ป่วยทั้งหมดอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล และมีการระบาดระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม เดือนสิงหาคมมีผู้ป่วยมากที่สุด 23 ราย (รูปที่ 3)

จากการสอบสวนของทีมเฝ้าระวังเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) มีรายละเอียดเพิ่มเติมดังนี้ พบการระบาดโรค ทริคิโนซิส ที่ตำบลปงเตา อำเภอเงาว จังหวัดลำปาง พบผู้ป่วย 30 ราย ค่ามัธยฐานอายุเท่ากับ 37 ปี อายุระหว่าง 20 - 82 ปี เป็นเพศชาย 22 ราย เพศหญิง 8 ราย อัตราส่วนเพศหญิงต่อเพศชาย 1 : 2.8 สาเหตุการป่วยเนื่องจากรับประทานหมูสดและลาบหมูซึ่งฆ่าและขายในหมู่บ้าน จากเส้นโค้งการระบาด (Epidemic curve) สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นแหล่งโรคร่วม (common source) ผู้ป่วยรายแรกเริ่มมีอาการวันที่ 11 กรกฎาคม 2557 รายสุดท้ายเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2557 ผลตรวจทางห้องปฏิบัติการที่โรงพยาบาลลำปาง ตรวจพบพยาธิ *Trichinella* spp. ในกล้ามเนื้อแขนขาของผู้ป่วย (muscle biopsy) จำนวน 1 ราย และผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล พบแอนติบอดีต่อพยาธิ *Trichinella* spp. ด้วยวิธี Immunoblot จากซีรัมผู้ป่วย 9 ราย ร้อยละ 39.13 (9/23 ราย) นอกจากนี้ ตรวจพบพยาธิ *Trichinella* spp. ด้วยวิธี Tissue compression และ Enzyme digestion (acid-pepsin) ในเนื้อหมูสดและในลาบหมูอย่างละ 1 ตัวอย่าง ร้อยละ 50.00 (2/4 ตัวอย่าง) ซึ่งเนื้อหมูที่ให้ผลบวกได้จากหมูที่เลี้ยงในหมู่บ้านแล้วฆ่าและขายเก็บตัวอย่างกล้ามเนื้อกระบังลมและกล้ามเนื้อขาหน้าของหมูจำนวน 9 ตัว แต่ไม่พบพยาธิทุกตัวอย่าง ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนบน ในการตรวจแอนติบอดีต่อพยาธิ *Trichinella* spp. โดยวิธี

ELISA จากตัวอย่างของสัตว์ที่เลี้ยงหรืออยู่บริเวณบ้านของผู้ป่วย เพื่อระบุสัตว์รังโรค พบแอนติบอดีในซีรัมหมูพันธุ์พื้นเมือง 1 ตัว ร้อยละ 20.00 (1/5 ตัว) ซึ่งเป็นซีรัมลูกหมูจากบ้านที่เลี้ยงหมูขุน 5 ตัว ซึ่งฆ่าชำแหละขายในหมู่บ้านในช่วงเวลาก่อนที่จะเกิดการระบาดของโรคประมาณ 2 สัปดาห์ (ต้นเดือนกรกฎาคม) โดยชำแหละสัปดาห์ละ 2 - 3 ตัว และตัวอย่างซีรัมสุนัขให้ผลบวก 5 ตัวอย่าง ร้อยละ 45.45 (5/11 ตัว) และตัวอย่างซีรัมแมว 4 ตัวอย่างให้ผลบวก 1 ตัวอย่าง ร้อยละ 25 (1/4 ตัว) สาเหตุการเกิดโรคครั้งนี้ เนื่องจากผู้ป่วยทุกรายมีประวัติรับประทานเนื้อหมูที่ได้จากการฆ่าชำแหละหมูที่เลี้ยงไว้ในหมู่บ้าน หรือซื้อหมูมีชีวิตจากหมู่บ้านใกล้เคียงมาฆ่าชำแหละแล้วแบ่งขาย⁽¹⁾

ปี พ.ศ. 2557 มีการส่งตรวจตัวอย่างสงสัยโรคทริคิโนซิส ที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสัตวแพทย์ภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เนื้อแกงและเนื้อหมูขุนจากจังหวัดน่าน ในเดือนมกราคมและเมษายน และหมูพื้นเมืองจากจังหวัดลำปางในเดือนตุลาคม ผลการตรวจไม่พบตัวอย่างที่ให้ผลบวกต่อการติดเชื้อ *Trichinella* spp. และเมื่อทำการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากระบบสารสนเทศเพื่อการเฝ้าระวังโรคระบาดสัตว์ (www.esmartsur.net) สำนักควบคุมป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไม่พบรายงานสัตว์ป่วยหรือสงสัยด้วยโรคทริคิโนซิส ในปี พ.ศ. 2557 สำหรับข้อมูลเฝ้าระวังโรคทริคิโนซิสในสัตว์ป่านั้น ได้ทำการสอบถามข้อมูลจากศูนย์เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์โรคจากสัตว์ป่า สัตว์ต่างถิ่นและสัตว์อพยพ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ทราบว่าโรคทริคิโนซิส ไม่ได้เป็นโรคที่อยู่ในเครือข่ายการเฝ้าระวังของมหาวิทยาลัยมหิดล สถานการณ์การเกิดโรคทริคิโนซิสในปี พ.ศ. 2557 สาเหตุไม่แตกต่างจากปีที่ผ่านมา ๆ มา คือ ส่วนใหญ่เกิดจากการรับประทานเนื้อหมู ลาบดิบ หรือหมูพันธุ์พื้นเมืองแบบดิบบ้าง สุก ๆ ดิบ ๆ บ้าง จังหวัดทางภาคเหนือที่เป็นพื้นที่เสี่ยงที่มีการระบาดซ้ำตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ได้แก่ เชียงใหม่ น่าน แม่ฮ่องสอน เชียงราย สำหรับการระบาดของโรคทริคิโนซิสในจังหวัดลำปางครั้งนี้ นับว่ามีรายงานเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปี

สรุป จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคทริคิโนซิสในปีนี้ จากการเฝ้าระวังเชิงรับและการเฝ้าระวังเชิงรุก (Active finding) มีผู้ป่วยรวม 30 ราย จากจังหวัดลำปางเพียงแห่งเดียวและไม่มีผู้เสียชีวิต

เอกสารอ้างอิง

1. วันแสนห์ โตอนันต์, ธนวัตี จันทร์เทียน, ไพศัลย์ เล็กเจริญ, เบญจรงค์ สังขรักษ์, อีรวรรณ ไชยาโส, นัฐพนธ์ เอกภักษ์รุ่งเรือง, จักรรัฐ พิทยาวงศ์กานนท์, วราลักษณ์ ตั้งคณะกุล. รายงานการสอบสวนโรค ทริคิโนซิส อำเภอเงาว จังหวัดลำปาง สิงหาคม ปี 2557.

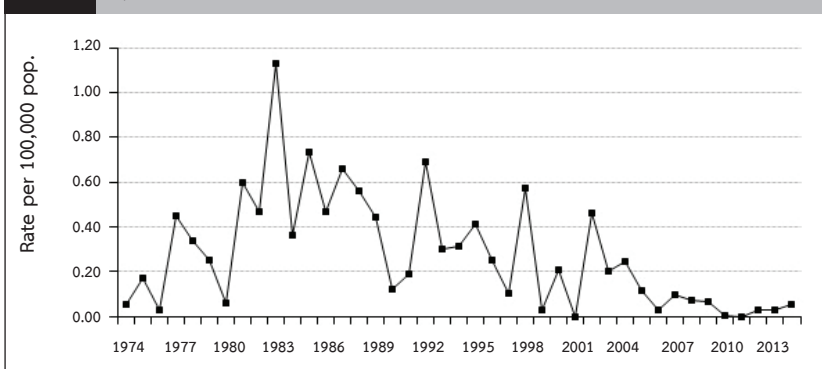
ผู้เรียบเรียง

วิศิษฐ์ วิทยุรัตน์

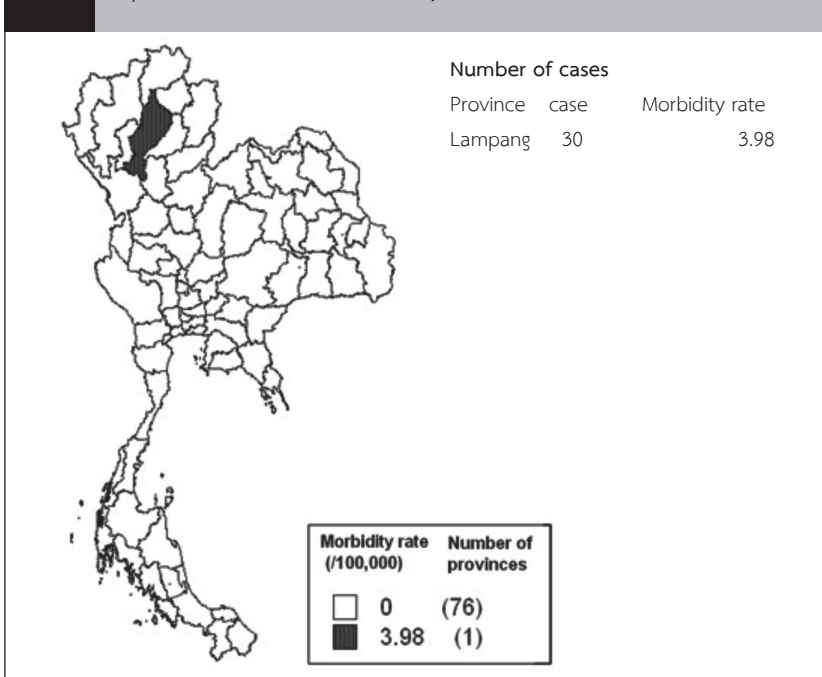
บรรณาธิการวิชาการ

ดร.ส.พญ.เสาวพัทธ์ร์ อิ้นจ้อย, น.สพ.ประวิทย์ ชุมเกษียร, นพ.ภาสกร อัครเสวี

Fig.1 Reported Cases of Trichinosis per 100,000 Population, by Year, Thailand, 1974 - 2014

Fig.2 Reported Cases of Trichinosis by Province, Thailand, 2014

Fig.3 Reported Cases of Trichinosis by Month, Thailand, 2010 - 2014

